

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः
हरिः ॐ

2.4 द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः - इष्टिविधा

Contents

2.4 द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः - इष्टिविधानं

1

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ॐ

2.4 द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः - इष्टिविधानं

2.4 द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः - इष्टिविधानं

TS 2.4.1.1

देवाः । मनुष्याः । पितरः । ते । अन्यतः । आसन्न । असुराः । रक्षांसि । पिशाचाः ।
ते । अन्यतः । तेषाम् । देवानाम् । उत । यत् । अल्पम् । लोहितम् । अकुर्वन्न । तत् ।
रक्षांसि । रात्रीभिरिति रात्रिभिः । असुभन्न । तान् । सुब्धान् । मृतान् । अभि । वीतिं ।
औच्छत् । ते । देवाः । अविदुः । यः । वै । नः । अयम् । म्रियते । रक्षांसि । वै ।
इमम् । घ्नन्ति । इति । ते । रक्षांसि । उपेतिं । अमन्त्रयन्त । तानि । अब्रुवन् । वरम्
। वृणामहे । यत् । 1

TS 2.4.1.2

असुरान् । जयाम । तत् । नः । सुह । असुत् । इति । ततः । वै । देवाः । असुरान्
। अजयन् । ते । असुरान् । जित्वा । रक्षांसि । अपेतिं । अनुदन्त । तानि । रक्षांसि
। अनृतम् । अकर्तुं । इति । समन्तमिति सं - अन्तम् । देवान् । परीतिं । अविशन्न ।
ते । देवाः । अग्नौ । अनाथन्त । ते । अग्रये । प्रवतु इति प्र - वृते । पुरोडाशम् ।
अष्टाकपालमित्यष्टा - कपालम् । निरितिं । अवपन्न । अग्रये । विबाधवतु इति विबाध - वृते

। अ॒ग्रये॑ । प्र॒तीक॑वत् इति॒ प्रती॑क - व॒त्ते । यत् । अ॒ग्रये॑ । प्र॒वत् इति॒ प्र - व॒त्ते । नि॒रव॑प॒न्निति॑
निः - अव॑प॒न्न । या॒नि । ए॒व । पु॒रस्ता॑त् । र॒क्षाश्॑सि । 2

TS 2.4.1.3

आस॑न् । ता॒नि । ते॒न । प्रे॒ति । अ॒नुद॑न्त॒ । यत् । अ॒ग्रये॑ । वि॒बा॒धव॑त् इति॒ विबा॑ध - व॒त्ते
। या॒नि । ए॒व । अ॒भि॒तः । र॒क्षाश्॑सि । आस॑न् । ता॒नि । ते॒न । वी॒ति । अ॒बा॒धन्त॑ । यत्
। अ॒ग्रये॑ । प्र॒तीक॑वत् इति॒ प्रती॑क - व॒त्ते । या॒नि । ए॒व । प॒श्चात् । र॒क्षाश्॑सि । आस॑न् ।
ता॒नि । ते॒न । अ॒पे॒ति । अ॒नुद॑न्त॒ । त॒तः । दे॒वाः । अ॒भ॒वन् । प॒रे॒ति । अ॒सु॒राः । यः
। भ्रा॒तृ॒व्यवा॑निति॒ भ्रा॒तृ॒व्य - वा॒न् । स्या॑त् । सः । स्प॒र्द्ध॒मानः । ए॒तया॑ । इ॒ष्ट्या॑ । य॒जेत् ।
अ॒ग्रये॑ । प्र॒वत् इति॒ प्र - व॒त्ते । पु॒रोडा॑शम् । अ॒ष्टाक॑पाल॒मित्य॑ष्टा - क॒पाल॒म् । नि॒रिति॑ । व॒पेत्
। अ॒ग्रये॑ । वि॒बा॒धव॑त् इति॒ विबा॑ध - व॒त्ते । 3

TS 2.4.1.4

अ॒ग्रये॑ । प्र॒तीक॑वत् इति॒ प्रती॑क - व॒त्ते । यत् । अ॒ग्रये॑ । प्र॒वत् इति॒ प्र - व॒त्ते । नि॒र्वप॑तीति॒
निः - व॑प॒ति । यः । ए॒व । अ॒स्मात् । श्रे॒यान् । भ्रा॒तृ॒व्यः । तम् । ते॒न । प्रे॒ति । नु॒द॒ते ।
यत् । अ॒ग्रये॑ । वि॒बा॒धव॑त् इति॒ विबा॑ध - व॒त्ते । यः । ए॒व । ए॒ने॒न । स॒द्य॒ङ्घ्रि॑ति॒ स - दृ॒ङ् ।
तम् । ते॒न । वी॒ति । बा॒ध॒ते । यत् । अ॒ग्रये॑ । प्र॒तीक॑वत् इति॒ प्रती॑क - व॒त्ते । यः । ए॒व
। अ॒स्मात् । पा॒पी॒यान् । तम् । ते॒न । अ॒पे॒ति । नु॒द॒ते । प्रे॒ति । श्रे॒याश्॑सम् । भ्रा॒तृ॒व्यम् ।
नु॒द॒ते । अ॒ती॒ति । स॒द्य॒शम् । क्रा॒म॒ति । न । ए॒नम् । पा॒पी॒यान् । आ॒प्नो॑ति । यः । ए॒वम् ( )
। वि॒द्वान् । ए॒तया॑ । इ॒ष्ट्या॑ । य॒ज॑ते ॥ 4

(वृ॒णा॒म॒है यत् - पु॒रस्ता॑द् र॒क्षाश्॑सि- व॑पेद॒ग्रये॑ वि॒बा॒धव॑त् - ए॒वं - च॒त्वारि॑ च) (A1)

TS 2.4.2.1

देवा॒सुरा इति॑ देव - अ॒सुराः । संय॑त्ता इति॑ सं - य॒त्ताः । आ॒सु॒न् । ते । दे॒वाः । अ॒ब्रु॒व॒न् । यः । नः । वी॒र्या॑वत्तम् इति॑ वी॒र्या॑वत् - त॒म् । तम् । अ॒न्वि॒ति । सु॒मा॒र॒भा॒म॒हा इति॑ सं - आ॒र॒भा॒म॒है । इति॑ । ते । इन्द्र॑म् । अ॒ब्रु॒व॒न् । त्वम् । वै । नः । वी॒र्या॑वत्तम् इति॑ वी॒र्या॑वत् - त॒म् । अ॒सि । त्वा॒म् । अ॒न्वि॒ति । सु॒मा॒र॒भा॒म॒हा इति॑ सं-आ॒र॒भा॒म॒है । इति॑ । सः । अ॒ब्र॒वी॒त् । ति॒स्रः । मे । इ॒माः । त॒नु॒वः । वी॒र्या॑वती॒रिति॑ वी॒र्य - व॒तीः । ताः । प्री॒णी॒त् । अथ॑ । अ॒सुरा॑न् । अ॒भी॒ति । भ॒वि॒ष्य॒थ । इति॑ । ताः । वै । ब्रू॒हि । इति॑ । अ॒ब्रु॒व॒न् । इ॒यम् । अ॒हो॒मु॒गि॒त्य॒हः - मुक् । इ॒यम् । वि॒मृ॒धे॒ति॑ वि - मृ॒धा । इ॒यम् । इ॒न्द्रि॒या॒व॒तीती॑न्द्रि॒य - व॒ती । 5

TS 2.4.2.2

इति॑ । अ॒ब्र॒वी॒त् । ते । इन्द्रा॑य । अ॒हो॒मु॒च॒ इत्य॑हः - मु॒चै । पु॒रो॒डा॒श॑म् । एका॑दशकपाल॒मित्येका॑दश - क॒पा॒ल॒म् । नि॒रि॒ति । अ॒व॒प॒न् । इन्द्रा॑य । वैमृ॒धाय॑ । इन्द्रा॑य । इ॒न्द्रि॒या॒व॒त् इती॑न्द्रि॒य - व॒ते । यत् । इन्द्रा॑य । अ॒हो॒मु॒च॒ इत्य॑हः - मु॒चै । नि॒र॒व॒प॒न्नि॒ति॑ निः - अ॒व॒प॒न् । अ॒हं॒सः । ए॒व । तेन॑ । अ॒मु॒च्य॒न्त॒ । यत् । इन्द्रा॑य । वैमृ॒धाय॑ । मृ॒धः । ए॒व । तेन॑ । अ॒पे॒ति । अ॒घ्न॒त् । यत् । इन्द्रा॑य । इ॒न्द्रि॒या॒व॒त् इती॑न्द्रि॒य - व॒ते । इ॒न्द्रि॒य॒म् । ए॒व । तेन॑ । आ॒त्म॒न् । अ॒दु॒ध॒त् । त्रय॑स्त्रिंशत्कपाल॒मिति॑ त्रय॑स्त्रिंशत् - क॒पा॒ल॒म् । पु॒रो॒डा॒श॑म् । नि॒रि॒ति । अ॒व॒प॒न् । त्रय॑स्त्रिंश॒दिति॑ त्रयः - त्रिं॒शत् । वै । दे॒वताः॑ । ताः । इन्द्रः॑ । आ॒त्म॒न् । अ॒न्वि॒ति । सु॒मा॒र॒भ॒य॒ते॒ति॑ सं - आ॒र॒भ॒य॒त । भू॒त्यै । 6

TS 2.4.2.3

ताम् । वा॒व । दे॒वाः । वि॒जि॒ति॒मि॒ति॑ वि - जि॒ति॒म् । उ॒त्त॒मा॒मि॒त्यु॒त् - त॒मा॒म् । अ॒सुरैः॑ । वी॒ति । अ॒ज॒य॒न्त॒ । यः । भ्रातृ॑व्यवा॒निति॑ भ्रातृ॑व्य - वा॒न् । स्यात् । सः । स्प॒र्द्ध॒मा॒नः । ए॒तया॑ । इष्ट्या॑ । य॒जे॒त् । इन्द्रा॑य । अ॒हो॒मु॒च॒ इत्य॑हः - मु॒चै । पु॒रो॒डा॒श॑म् । एका॑दशकपाल॒मित्येका॑दश - क॒पा॒ल॒म् । नि॒रि॒ति । व॒पे॒त् । इन्द्रा॑य । वैमृ॒धाय॑ । इन्द्रा॑य । इ॒न्द्रि॒या॒व॒त् इती॑न्द्रि॒य - व॒ते । अ॒हं॒सा । वै । ए॒षः । गृ॒ही॒तः । यस्मा॑त् । श्रे॒यान् । भ्रातृ॑व्यः । यत् । इन्द्रा॑य ।

अ॒हो॒मु॒च॒ इत्य॑हः - मु॒चै॑ । नि॒र्व॒प॒तीति॑ निः - व॒प॒ति॑ । अ॒ह॒सः॑ । ए॒व । तेन॑ । मु॒च्य॒ते॑ । मृ॒धा । वै । ए॒षः । अ॒भिष॑ण्ण॒ इत्य॑भि - स॒न्नः॑ । यस्मा॑त् । स॒मा॒नेषु॑ । अ॒न्यः॑ । श्रे॒यान॑ । उ॒त । 7

TS 2.4.2.4

अ॒भ्रा॒तृ॒व्यः॑ । यत् । इन्द्रा॑य । वै॒मृ॒धा॒य॑ । मृ॒धः॑ । ए॒व । तेन॑ । अ॒पे॒ति॑ । ह॒ते॑ । यत् । इन्द्रा॑य । इन्द्रि॒याव॑त् इतीन्द्रि॒य - व॒ते॑ । इन्द्रि॒यम् । ए॒व । तेन॑ । आ॒त्म॒न् । धृ॒त्ते॑ । त्रय॑स्त्रि॒ंशत्क॑पालमि॒ति॒ त्रय॑स्त्रि॒ंशत् - क॒पा॒लम् । पु॒रो॒डाश॑म् । नि॒रि॒ति॑ । व॒प॒ति॑ । त्रय॑स्त्रि॒ंशदि॑ति॒ त्रयः॑ - त्रि॒ंशत् । वै । दे॒वताः॑ । ताः । ए॒व । यज॑मानः । आ॒त्म॒न् । अ॒न्वि॒ति॑ । स॒मा॒रंभ॑यत् इति॑ सं - आ॒रंभ॑यते । भू॒त्यै॑ । सा । वै । ए॒षा । वि॒जि॑तिरि॒ति॒ वि - जि॒तिः॑ । ना॒म॑ । इष्टिः॑ । यः । ए॒वम् । वि॒द्वान् । ए॒तया॑ । इष्ट्या॑ । यज॑ते । उ॒त्त॒मा॒मित्यु॑त् - त॒माम् । ए॒व । वि॒जि॑तिमि॒ति॒ वि - जि॒तिम् । भ्रा॒तृ॒व्येण॑ । वी॒ति॑ । ज॒य॒ते ॥ 8

(A2)

TS 2.4.3.1

दे॒वा॒सुरा॑ इति॑ दे॒व - अ॒सुराः॑ । सँय॑त्ता इति॑ सं - य॒त्ताः॑ । आ॒स॒न् । तेषा॑म् । गा॒य॒त्री । ओजः॑ । ब॒ल॑म् । इन्द्रि॒यम् । वी॒र्य॑म् । प्र॒जा॒मि॒ति॑ प्र - जा॒म् । प॒शून् । स॒गृ॒ह्येति॑ सं - गृ॒ह्य॑ । आ॒दा॒येत्या॑ - दा॒य॑ । अ॒प॒क्र॒म्येत्य॑प - क्र॒म्य॑ । अ॒ति॒ष्ठ॒त् । ते । अ॒म॒न्य॒न्त॒ । य॒त॒रान् । वै । इ॒यम् । उ॒पा॒व॒थ्स्य॑तीत्यु॒प - आ॒व॒थ्स्य॑ति॒ । ते । इ॒दम् । भ॒वि॒ष्य॒न्ति॒ । इति॑ । ता॒म् । वी॒ति॑ । अ॒ह्य॒न्त॒ । वि॒श्व॑क॒र्म॒न्नि॒ति॒ वि॒श्व॑ - क॒र्म॒न् । इति॑ । दे॒वाः॑ । दा॒भि॑ । इति॑ । अ॒सुराः॑ । सा । न । अ॒न्य॒त॒रान् । च॒न । उ॒पा॒व॒र्त॑तेत्यु॒प - आ॒व॒र्त॑त । ते । दे॒वाः॑ । ए॒तत् । यजुः॑ । अ॒प॒श्य॒न् । ओजः॑ । अ॒सि॑ । स॒हः॑ । अ॒सि॑ । ब॒ल॑म् । अ॒सि॑ । 9

TS 2.4.3.2

भ्राजः । असि । देवानाम् । धाम । नाम । असि । विश्वम् । असि । विश्वायुरिति विश्व -
 आयुः । सर्वम् । असि । सर्वायुरिति सर्व - आयुः । अभिभूरित्यभि - भूः । इति । वाव ।
 देवाः । असुराणाम् । ओजः । बलम् । इन्द्रियम् । वीर्यम् । प्रजामिति प्र-जाम् । पशून् ।
 अवृञ्जत । यत् । गायत्री । अपक्रम्येत्यप - क्रम्यं । अतिष्ठत् । तस्मात् । एताम् । गायत्री
 । इति । इष्टिम् । आहुः । सँवत्सर इति सं - वत्सरः । वै । गायत्री । सँवत्सर इति
 सं - वत्सरः । वै । तत् । अपक्रम्येत्यप - क्रम्यं । अतिष्ठत् । यत् । एताम् । देवाः ।
 असुराणाम् । ओजः । बलम् । इन्द्रियम् । वीर्यम् । 10

TS 2.4.3.3

प्रजामिति प्र - जाम् । पशून् । अवृञ्जत । तस्मात् । एताम् । सँवर्ग इति सं - वर्गः । इति
 । इष्टिम् । आहुः । यः । भ्रातृव्यवानिति भ्रातृव्य - वान् । स्यात् । सः । स्पृद्धमानः ।
 एताम् । इष्ट्याम् । यजेत् । अग्नये । सँवर्गायेति सं - वर्गायं । पुरोडाशम् । अष्टाकपालमित्यष्टा
 - कपालम् । निरिति । वपेत् । तम् । शृतम् । आसन्नमित्या - सन्नम् । एतेन । यजुषा ।
 अभीति । मृशेत् । ओजः । एव । बलम् । इन्द्रियम् । वीर्यम् । प्रजामिति प्र - जाम् ।
 पशून् । भ्रातृव्यस्य । वृद्धे । भवति । आत्मना । परेति । अस्य । भ्रातृव्यः । भवति ॥

प्रजां पशून्वृञ्जत तस्मादेताः सँवर्ग इतीष्टिमाहुर्गो भ्रातृव्यवान्थस्याथ सस्पृद्धमान एतयेष्ट्या यजेताग्नये
 सँवर्गायं पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्तः शृतमासन्नमेतेन यजुषाऽभि मृशेदोजं एव बलमिन्द्रियं वीर्यं
 प्रजां पशून् भ्रातृव्यस्य वृद्धे भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति ॥ 11 (बलमस्ये - तया देवा
 असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यं - पञ्चचत्वारिंशच्च) (A3)

TS 2.4.4.1

प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । प्रजा इति प्र-जाः । असृजत् । ताः । अस्मात् । सृष्टाः ।
 पराचीः । आयन् । ताः । यत्र । अवसन् । ततः । गर्भुत् । उदिति । अतिष्ठत् । ताः ।

बृहस्पतिः । च । अन्ववैतामित्यनु - अवैताम् । सः । अब्रवीत् । बृहस्पतिः । अनया । त्वा । प्रेति । तिष्ठानि । अथ । त्वा । प्रजा इति प्र - जाः । उपावर्त्थस्यन्तीत्युप - आवर्त्थस्यन्ति । इति । तम् । प्रेति । अतिष्ठत् । ततः । वै । प्रजापतिमिति प्रजा - पतिम् । प्रजा इति प्र - जाः । उपावर्त्तन्तेत्युप - आवर्त्तन्त । यः । प्रजाकाम इति प्रजा - कामः । स्यात् । तस्मै । एतम् । प्राजापत्यमिति प्राजा - पत्यम् । गर्मुतम् । चरुम् । निरिति । वपेत् । प्रजापतिमिति प्रजा - पतिम् । 12

TS 2.4.4.2

एव । स्वेन । भागधेयेनेति भाग - धेयेन । उपेति । धावति । सः । एव । अस्मै । प्रजामिति प्र - जाम् । प्रेति । जनयति । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । पशून् । असृजत् । ते । अस्मात् । सृष्टाः । पराञ्च । आयन् । ते । यत्र । अवसन् । ततः । गर्मुत् । उदिति । अतिष्ठत् । तान् । पूषा । च । अन्ववैतामित्यनु - अवैताम् । सः । अब्रवीत् । पूषा । अनया । मा । प्रेति । तिष्ठ । अथ । त्वा । पशवः । उपावर्त्थस्यन्तीत्युप - आवर्त्थस्यन्ति । इति । माम् । प्रेति । तिष्ठ । इति । सोमः । अब्रवीत् । मम । वै । 13

TS 2.4.4.3

अकृष्टपच्यमित्यकृष्ट - पच्यम् । इति । उभौ । वाम् । प्रेति । तिष्ठानि । इति । अब्रवीत् । तौ । प्रेति । अतिष्ठत् । ततः । वै । प्रजापतिमिति प्रजा - पतिम् । पशवः । उपावर्त्तन्तेत्युप - आवर्त्तन्त । यः । पशुकाम इति पशु - कामः । स्यात् । तस्मै । एतम् । सोमापौष्णमिति सोमा - पौष्णम् । गर्मुतम् । चरुम् । निरिति । वपेत् । सोमापूष्णाविति सोमा - पूष्णौ । एव । स्वेन । भागधेयेनेति भाग - धेयेन । उपेति । धावति । तौ । एव । अस्मै । पशून् । प्रेति । जनयतः । सोमः । वै । रेतोधा इति रेतः - धाः । पूषा । पशूनाम् । प्रजनयितेति प्र - जनयिता । सोमः । एव । अस्मै । रेतः । दधाति । पूषा ( ) । पशून् । प्रेति । जनयति ॥ 14

(व॒पेत् प्र॒जाप॑तिं - वै - दधा॑ति पू॒षा - त्रीणि॑ च) (A4)

TS 2.4.5.1

अ॒ग्ने॑ । गोभिः॑ । नः॑ । ए॒ति॑ । गृ॒हि॑ । इ॒न्द्रो॑ इति॑ । पु॒ष्ट्या॑ । जु॒षस्व॑ । नः॑ ॥ इ॒न्द्रः॑ । ध॒र्ता॑
। गृ॒हेषु॑ । नः॑ ॥ स॒वि॒ता । यः॑ । स॒ह॒स्रि॒यः॑ । सः॑ । नः॑ । गृ॒हेषु॑ । रा॒रु॒णत् ॥ ए॒ति॑ ।
पू॒षा । ए॒तु॑ । ए॒ति॑ । वसु॑ ॥ धा॒ता । द॒दा॒तु॑ । नः॑ । र॒यि॒म् । ई॒शा॒नः॑ । जग॑तः । प॒तिः॑
॥ सः॑ । नः॑ । पू॒र्णेन॑ । वा॒व॒न॒त् ॥ त्वष्टा॑ । यः॑ । वृ॒ष॒भः॑ । वृ॒षा॑ । सः॑ । नः॑ । गृ॒हेषु॑ ।
रा॒रु॒णत् ॥ स॒ह॒स्रे॑ण । अ॒यु॒तेन॑ । च॒ । येन॑ । दे॒वाः । अ॒मृ॒त॑म् । 15

TS 2.4.5.2

दी॒र्घ॒म् । श्र॒वः॑ । दि॒वि॑ । ऐ॒र॑यन्त ॥ रा॒यः॑ । पो॒ष॑ । त्व॒म् । अ॒स्मभ्य॑मित्य॒स्म - भ्य॑म् ।
गवा॑म् । कु॒ल्मि॒म् । जी॒व॒सै॑ । ए॒ति॑ । यु॒व॒स्व॑ ॥ अ॒ग्निः॑ । गृ॒हप॑तिरिति॑ गृ॒ह - प॒तिः॑ । सोमः॑ ।
वि॒श्व॒व॒नि॒रिति॑ विश्व॑ - व॒निः॑ । स॒वि॒ता । सु॒मे॒धा इति॑ सु॒मे॒धाः । स्वाहा॑ ॥ अ॒ग्ने॑ । गृ॒हप॑त इति॑ गृ॒ह
- प॒ते॑ । यः॑ । ते॑ । घृ॒त्यः॑ । भा॒गः॑ । तेन॑ । सह॑ । ओजः॑ । आ॒क्र॒म॒माणा॑येत्या॒क्र॒म॒माणा॑य
। धे॒हि॑ । श्र॒ष्ट्या॑त् । प॒थः॑ । मा॒ । यो॒ष॒म् । मू॒र्द्धा॑ । भू॒या॒स॒म् । स्वाहा॑ ॥ 16

(अ॒मृ॒तं - मृ॒ष्टात्रि॑ंश्च) (A5)

TS 2.4.6.1

चि॒त्र॒या॑ । य॒जे॒त् । प॒शु॒का॒म् इति॑ प॒शु - का॒म् । इ॒य॒म् । वै । चि॒त्रा॑ । यत् । वै ।
अ॒स्या॒म् । वि॒श्व॑म् । भू॒त॒म् । अधी॑ति । प्र॒जा॒य॒त् इति॑ प्र - जा॒य॒ते॑ । तेन॑ । इ॒य॒म् । चि॒त्रा॑
। यः॑ । ए॒व॒म् । वि॒द्वान् । चि॒त्र॒या॑ । प॒शु॒का॒म् इति॑ प॒शु - का॒म् । यज॑ते । प्रेति॑ ।
प्र॒ज॒ये॒ति॑ प्र - ज॒या॑ । प॒शु॒भि॒रिति॑ प॒शु - भिः॑ । मि॒थु॒नैः॑ । जा॒य॒ते॑ । प्रेति॑ । ए॒व । आ॒ग्ने॒येन॑ ।

वा॒प॒य॒ति । रे॒तः । सौ॒म्येन॑ । दु॒धा॒ति । रे॒तः । ए॒व । हि॒तम् । त्व॒ष्टा॑ । रू॒पाणि॑ । वी॒तिं ।
क॒रो॒ति । सा॒र॒स्व॒तौ । भ॒व॒तः । ए॒तत् । वै । दै॒व्य॑म् । मि॒थु॒नम् । दै॒व्य॑म् । ए॒व । अ॒स्मै । 17

TS 2.4.6.2

मि॒थु॒नम् । म॒द्भ्य॑तः । दु॒धा॒ति । पु॒ष्ट्यै॑ । प्र॒ज॒न॒ना॒येति॑ प्र - ज॒न॒नाय॑ । सि॒नी॒वा॒ल्यै । च॒रुः ।
भ॒व॒ति । वाक् । वै । सि॒नी॒वा॒ली । पु॒ष्टिः । ख॒लु॑ । वै । वाक् । पु॒ष्टि॑म् । ए॒व । वा॒च॑म् ।
उ॒पेति॑ । ए॒ति । ऐ॒न्द्रः । उ॒त्त॒म इत्यु॑त् - त॒मः । भ॒व॒ति । तेन॑ । ए॒व । तत् । मि॒थु॒नम् ।
स॒प्त । ए॒तानि॑ । ह॒वी॒र्षि॑ । भ॒व॒न्ति । स॒प्त । ग्रा॒म्याः । प॒श॒वः । स॒प्त । आ॒र॒ण्याः । स॒प्त
। छ॒न्दा॑श्सि । उ॒भय॑स्य । अ॒व॒रु॒द्ध्या॑ इत्य॒व॒ - रु॒द्ध्यै॑ । अथ॑ । ए॒ताः । आ॒हु॒ती॒रित्या॑ - हु॒तीः
। जु॒हो॒ति । ए॒ते । वै । दे॒वाः । पु॒ष्टि॑प॒तय॑ इति पु॒ष्टि॑ - प॒त॒यः । ते । ए॒व ( ) । अ॒स्मि॒न् ।
पु॒ष्टि॑म् । दु॒धा॒ति । पु॒ष्य॑ति । प्र॒ज॒येति॑ प्र - ज॒या॑ । प॒शु॒भि॒रिति॑ प॒शु॒ - भिः । अथो॑ इति । यत्
। ए॒ताः । आ॒हु॒ती॒रित्या॑ - हु॒तीः । जु॒हो॒ति । प्र॒ति॒ष्ठित्या॑ इति प्र॒ति॒ - स्थि॒त्यै ॥ 18

(अ॒स्मै - त ए॒व - द्वा॒द॒श च) (A6)

TS 2.4.7.1

मा॒रु॒तम् । अ॒सि॒ । म॒रु॒ता॑म् । ओ॒जः । अ॒पाम् । धा॒रा॑म् । भि॒न्धि॒ । र॒म॒य॑त । म॒रु॒तः ।
श॒ये॒नम् । आ॒यि॒न॑म् । म॒नो॒ज॒व॒स॒मिति॑ म॒नः - ज॒व॒स॒म् । वृ॒ष॒णम् । सु॒वृ॒क्ति॒मिति॑ सु - वृ॒क्ति॒म्
॥ येन॑ । श॒र्द्धः । उ॒ग्रम् । अ॒व॒सृ॒ष्ट॒मित्य॑व॒ - सृ॒ष्ट॒म् । ए॒ति॑ । तत् । अ॒श्वि॒ना॒ । प॒री॒ति॑ ।
धृ॒त्त॒म् । स्व॒स्ति ॥ पु॒रो॒वा॒त इति॑ पु॒रः - वा॒तः । व॒रू॒ष॒न् । जि॒न्वः । आ॒वृ॒दि॒त्या॑ - वृ॒त् ।
स्वा॒हा॑ । वा॒ता॒व॒दि॒ति॑ वा॒त - वृ॒त् । व॒रू॒ष॒न् । उ॒ग्रः । आ॒वृ॒दि॒त्या॑ - वृ॒त् । स्वा॒हा॑ । स्त॒न॒य॒न् ।
। व॒रू॒ष॒न् । भी॒मः । आ॒वृ॒दि॒त्या॑ - वृ॒त् । स्वा॒हा॑ । अ॒न॒श॒नि॒ । अ॒व॒स्फूर्ज॑न्नित्य॒व॒-स्फूर्ज॑न् ।
दि॒द्यु॒त् । व॒रू॒ष॒न् । त्वे॒षः । आ॒वृ॒दि॒त्या॑ - वृ॒त् । स्वा॒हा॑ । अ॒ति॒रा॒त्र॒मिति॑ - रा॒त्रम् । व॒रू॒ष॒न्
। पू॒र्तिः । आ॒वृ॒दि॒त्या॑ - वृ॒त् । 19

TS 2.4.7.2

स्वाहा॑ । बहु॑ । ह॒ । अ॒यम् । अ॒वृषा॒त् । इति॑ । श्रुतः॑ । आ॒वृदि॒त्या॑ - वृत् । स्वाहा॑ ।
 । आ॒त॒प॒तीत्या॑ - तप॑ति । वर॒षन् । वि॒राडिति॑ वि - राट् । आ॒वृदि॒त्या॑ - वृत् । स्वाहा॑ ।
 अ॒व॒स्फूर्ज॑न्नित्य॑व - स्फूर्ज॑न् । दि॒द्युद् । वर॒षन् । भूतः॑ । आ॒वृदि॒त्या॑ - वृत् । स्वाहा॑ । मान्दाः॑
 । वाशाः॑ । शु॒न्ध्युः॑ । अजि॑राः ॥ ज्योति॑ष्मतीः । तम॑स्वरीः । उ॒न्द॒तीः । सु॒फे॒ना इति॑ सु -
 फे॒नाः ॥ मि॒त्र॑भृत् इति॑ मि॒त्र - भृत् । क्ष॒त्र॑भृत् इति॑ क्ष॒त्र - भृत् । सु॒रा॑ष्ट्रा इति॑ सु - रा॒ष्ट्राः ।
 इ॒ह । मा॒ । अ॒व॒त् ॥ वृ॒ष्णः । अ॒श्व॑स्य । स॒दा॒न॒मि॒ति॑ सं - दान॑म् । अ॒सि॒ । वृ॒ष्ट्यै॑ । त्वा॒
 । उ॒पे॒ति॑ । न॒ह्यामि॑ ॥ 20

(पूर्तिरावृद् - द्विचत्वारिंशच्च) (A7)

TS 2.4.8.1

देवाः॑ । व॒स॒व्याः॑ । अ॒ग्नै॑ । सो॒म॒ । सूर्य॑ ॥ देवाः॑ । श॒र्म॒ण्याः॑ । मि॒त्रा॑वरुणेति॑ मि॒त्रा॑ - व॒रु॒णा
 । अ॒र्य॑मन् ॥ देवाः॑ । स॒पी॒त॒य॒ इति॑ स - पी॒त॒यः॑ । अपा॑म् । न॒पा॒त् । आ॒शु॒हे॒म॒न्नि॒त्यांशु॑ -
 हे॒म॒न् ॥ उ॒द्गः॑ । दु॒त्त॑ । उ॒द॒धि॒मि॒त्यु॒द - धि॒म् । भि॒न्त॒ । दि॒वः॑ । प॒र्जन्या॑त् । अ॒न्तरि॑क्षात् ।
 पृ॒थि॒व्याः॑ । ततः॑ । नः॑ । वृ॒ष्ट्या॑ । अ॒व॒त् ॥ दि॒वा॑ । चि॒त् । तमः॑ । कृ॒ण्व॑न्ति । प॒र्जन्ये॑न ।
 उ॒दु॒वा॒हे॒नेत्यु॑द - वा॒हेन॑ ॥ पृ॒थि॒वीम् । यत् । व्यु॒न्द॒न्तीति॑ वि॒-उ॒न्द॒न्ति॑ ॥ ए॒ति॑ । यम् । नरः॑
 । सु॒दान॑व॒ इति॑ सु॒-दान॑वः । दु॒दा॒शु॒षे॑ । दि॒वः॑ । को॒श॑म् । अ॒चु॑च्यवुः ॥ वी॒ति॑ । प॒र्जन्याः॑ ।
 सृ॒ज॑न्ति । रो॒द॒सी॒ इति॑ । अ॒न्वि॒ति॑ । ध॒न्व॑ना । य॒न्ति॑ । 21

TS 2.4.8.2

वृ॒ष्टयः॑ ॥ उ॒दि॒ति॑ । ई॒र॒य॒थ॒ । म॒रु॒तः॑ । स॒मु॒द्र॒तः॑ । यू॒यम् । वृ॒ष्टिम् । व॒र॒ष॒य॒थ॒ । पु॒री॒षि॒णः॑
 ॥ न॒ । वः॑ । दु॒स्त्राः॑ । उ॒पे॒ति॑ । दु॒स्य॑न्ति । धे॒न॒वः॑ । शु॒भ॑म् । या॒ताम् । अ॒न्वि॒ति॑ । र॒थाः॑
 । अ॒वृ॒थ्स॑त् ॥ सृ॒ज॑ । वृ॒ष्टिम् । दि॒वः॑ । ए॒ति॑ । अ॒द्भिरि॒त्य॑त् - भिः॑ । स॒मु॒द्र॒म् । पृ॒ण॑ ॥

अ॒ब्जा इत्य॑प् - जाः । अ॒सि । प्र॒थ॒म॒जा इति॑ प्रथम - जाः । ब॒ल॑म् । अ॒सि । स॒मु॒द्रि॒य॑म् ॥
 उ॒दि॒ति॑ । न॒भ॒य॒ । पृ॒थि॒वी॒म् । भि॒न्धि । इ॒द॒म् । दि॒व्य॒म् । न॒भः ॥ उ॒द्भः । दि॒व्य॒स्य॑ । नः
 । दे॒हि । ई॒शा॒नः । वी॒ति॑ । सृ॒ज॒ । द्य॒ति॑म् ॥ ये । दे॒वाः ( ) । दि॒वि॒भा॒गा इति॑ दि॒वि -
 भा॒गाः । ये । अ॒न्त॒रि॒क्ष॒भा॒गा इत्य॑न्त॒रि॒क्ष - भा॒गाः । ये । पृ॒थि॒वि॒भा॒गा इति॑ पृ॒थि॒वि - भा॒गाः
 ॥ ते । इ॒म॒म् । य॒ज्ञ॒म् । अ॒व॒न्तु॒ । ते । इ॒द॒म् । क्षे॒त्र॑म् । ए॒ति॑ । वि॒श॒न्तु॒ । ते । इ॒द॒म् ।
 क्षे॒त्र॑म् । अ॒नु॒ । वी॒ति॑ । वि॒श॒न्तु॒ ॥ 22

(य॒न्ति - दे॒वा - वि॒श॒तिश्च॑) (A8)

TS 2.4.9.1

मा॒रु॒त॒म् । अ॒सि । म॒रु॒ता॑म् । ओ॒जः । इति॑ । कृ॒ष्ण॒म् । वा॒सः । कृ॒ष्ण॒तू॒ष॒मि॒ति॑ कृ॒ष्ण -
 तू॒ष॒म् । प॒री॒ति॑ । ध॒त्ते । ए॒तत् । वै । वृ॒ष्ट्यै॑ । रू॒प॒म् । स॒रू॒प॒ इति॑ स - रू॒पः । ए॒व । भू॒त्वा
 । प॒र्ज॒न्य॑म् । व॒रू॒ष॒य॒ति॑ । र॒म॒य॑त । म॒रु॒तः । श्ये॒न॒म् । आ॒यि॒न॑म् । इति॑ । प॒श्चा॒द्वा॒त॒मि॒ति॑
 प॒श्चात् - वा॒त॒म् । प्र॒ती॒ति॑ । मी॒व॒ति॑ । पु॒रो॒वा॒त॒मि॒ति॑ पु॒रः - वा॒त॒म् । ए॒व । ज॒न॒य॒ति॑ । व॒रू॒ष॒स्य॑
 । अ॒व॒रू॒द्ध्या॒ इत्य॑व॒ - रू॒द्ध्यै॑ । वा॒त॒ना॒मा॒नी॒ति॑ वा॒त - ना॒मा॒नि॑ । जु॒हो॒ति॑ । वा॒युः । वै । वृ॒ष्ट्याः
 । ई॒शे । वा॒यु॒म् । ए॒व । स्वे॒न॑ । भा॒ग॒धे॒ये॒ने॒ति॑ भा॒ग॒ - धे॒ये॒न॑ । उ॒पे॒ति॑ । धा॒व॒ति॑ । सः । ए॒व
 । अ॒स्मै । प॒र्ज॒न्य॑म् । व॒रू॒ष॒य॒ति॑ । अ॒ष्टौ । 23

TS 2.4.9.2

जु॒हो॒ति॑ । च॒त॒स्रः । वै । दि॒शः । च॒त॒स्रः । अ॒वा॒न्त॒र॒दि॒शा इत्य॑वा॒न्त॒र - दि॒शाः । दि॒ग्भ्य॑
 इति॑ दिक् - भ्यः । ए॒व । वृ॒ष्टि॑म् । स॒म् । प्रे॒ति॑ । च्या॒व॒य॒ति॑ । कृ॒ष्णा॒जि॒न इति॑ कृ॒ष्ण॒-अ॒जि॒ने
 । स॒मि॒ति॑ । यौ॒ति॑ । ह॒विः । ए॒व । अ॒कः । अ॒न्त॒र्वे॒दी॒त्य॑न्तः - वे॒दि॑ । स॒मि॒ति॑ । यौ॒ति॑ ।
 अ॒व॒रू॒द्ध्या॒ इत्य॑व॒ - रू॒द्ध्यै॑ । य॒ती॒ना॒म् । अ॒द्य॒मा॒ना॒ना॒म् । शी॒रू॒षा॒णि॑ । प॒रे॒ति॑ । अ॒प॒त॒न् । ते
 । ख॒र्जू॒राः । अ॒भ॒व॒न् । तेषा॑म् । र॒सः । ऊ॒र्द्धः । अ॒प॒त॒त् । ता॒नि॑ । क॒री॒रा॒णि॑ । अ॒भ॒व॒न् ।

सौम्यानि । वै । क॒रीराणि । सौम्या । खलु॑ । वै । आहु॑तिरित्या - हु॒तिः । दि॒वः । वृ॒ष्टिम् ।
। च्या॒व॒य॒ति । यत् । क॒रीराणि । भव॑न्ति । 24

TS 2.4.9.3

सौम्यया॑ । ए॒व । आहु॑त्येत्या - हु॒त्या । दि॒वः । वृ॒ष्टिम् । अवे॑ति । रु॒न्धे । मधु॑षा । समि॑ति ।
। यौ॒ति । अ॒पाम् । वै । ए॒षः । ओष॑धीनाम् । रसः॑ । यत् । मधु॑ । अ॒द्भ्य इत्य॑त् - भ्यः ।
। ए॒व । ओष॑धीभ्य॒ इत्योष॑धि - भ्यः । व॒रू॒षति॑ । अथो॑ इति । अ॒द्भ्य इत्य॑त् - भ्यः । ए॒व ।
ओष॑धीभ्य॒ इत्योष॑धि - भ्यः । वृ॒ष्टिम् । नी॒ति । न॒य॒ति । मान्दाः॑ । वाशाः॑ । इति॑ । समि॑ति ।
यौ॒ति । ना॒म॒धेयै॑रिति॑ नाम॒धेयैः॑ । ए॒व । ए॒नाः । अ॒च्छ । ए॒ति । अथो॑ इति । यथा॑ । ब्रू॒यात् ।
। असौ॑ । ए॒ति । इ॒हि । इति॑ । ए॒वम् । ए॒व । ए॒नाः । ना॒म॒धेयै॑रिति॑ नाम॒धेयैः॑ । ए॒ति । 25

TS 2.4.9.4

च्या॒व॒य॒ति । वृ॒ष्णः । अश्व॑स्य । सु॒दा॒न॒मि॒ति सं - दान॑म् । अ॒सि । वृ॒ष्ट्यै॑ । त्वा॒ । उ॒पेति॑ ।
न॒ह्यामि॑ । इति॑ । आ॒ह । वृ॒षा । वै । अश्वः॑ । वृ॒षा । प॒र्जन्यः॑ । कृ॒ष्णः । इ॒व । खलु॑ ।
वै । भू॒त्वा । व॒रू॒षति॑ । रू॒पेण॑ । ए॒व । ए॒नम् । समि॑ति । अ॒र्द्ध॒यति॑ । व॒रू॒षस्य॑ । अ॒व॒रु॒द्भ्य॑
इत्य॑व - रु॒द्भ्यै ॥ 26

(अ॒ष्टौ - भव॑न्ति - ना॒म॒धेयै॑रै - का॒न्न त्रि॒श॒च्च) (A9)

TS 2.4.10.1

दे॒वाः । व॒स॒व्याः । दे॒वाः । श॒र्म॒ण्याः । दे॒वाः । स॒पी॒त॒य॒ इति॑ स - पी॒त॒यः । इति॑ । ए॒ति ।
ब॒द्धाति॑ । दे॒वता॑भिः । ए॒व । अ॒न्व॒ह॒मि॒त्य॑नु - अ॒हम् । वृ॒ष्टिम् । इ॒च्छति॑ । यदि॑ । व॒रू॒षेत् ।
ता॒व॒ति । ए॒व । हो॒त॒व्य॑म् । यदि॑ । न । व॒रू॒षेत् । श्वः॑ । भू॒ते । ह॒विः । नि॒रि॒ति । व॒पेत् ।
। अ॒हो॒रा॒त्रे इत्य॑हः - रा॒त्रे । वै । मि॒त्रा॒वरु॑णा॒विति॑ मि॒त्रा - वरु॑णौ । अ॒हो॒रा॒त्राभ्या॑मि॒त्य॑हः -

रा॒त्राभ्या॑म् । खलु॑ । वै । पर्जन्यः॑ । व॒रु॒ष॒ति॒ । नक्त॑म् । वा । हि । दिवा॑ । वा । व॒रु॒ष॒ति॒ ।
 मि॒त्रावरु॑णावि॒ति॒ मि॒त्रा - वरु॑णौ । ए॒व । स्वेन॑ । भा॒ग॒धेये॑नेति॒ भाग॑ - धेये॑न । उपेति॑ ।
 धा॒व॒ति॒ । तौ । ए॒व । अ॒स्मै । 27

TS 2.4.10.2

अ॒हो॒रा॒त्राभ्या॑मित्य॒हः-रा॒त्राभ्या॑म् । पर्जन्य॑म् । व॒रु॒ष॒य॒तुः । अ॒ग्नये॑ । धा॒म॒च्छदु॑ इति॒ धाम॑ - छदे॑
 । पु॒रोडा॑शम् । अ॒ष्टाक॑पा॒लमि॒त्य॒ष्टा - क॒पा॒लम् । निरि॑ति । व॒पेत् । म॒रु॒तम् । स॒प्तक॑पा॒लमि॒ति॒
 सप्त॑ - क॒पा॒लम् । सौ॒र्यम् । ए॒क॒क॒पा॒लमि॒त्ये॒क - क॒पा॒लम् । अ॒ग्निः । वै । इ॒तः । वृ॒ष्टि॑म् ।
 उ॒दि॒ति॒ । ई॒र॒य॒ति॒ । म॒रु॒तः । सृ॒ष्टा॒म् । न॒य॒न्ति॒ । य॒दा । खलु॑ । वै । अ॒सौ । आ॒दि॒त्यः
 । न्य॒ङ् । र॒श्मिभि॑रिति॒ र॒श्मि - भिः । प॒र्या॒वर्त॑त इति॒ परि॑ - आ॒वर्त॑ते । अथ॑ । व॒रु॒ष॒ति॒ ।
 धा॒म॒च्छदि॑ति॒ धाम॑ - छत् । इ॒व । खलु॑ । वै । भू॒त्वा । व॒रु॒ष॒ति॒ । ए॒ताः । वै । दे॒वताः॑ ।
 वृ॒ष्ट्याः॑ । ई॒श॒ते॒ । ताः । ए॒व । स्वेन॑ । भा॒ग॒धेये॑नेति॒ भाग॑ - धेये॑न । उपेति॑ । धा॒व॒ति॒ । ताः
 । 28

TS 2.4.10.3

ए॒व । अ॒स्मै । पर्जन्य॑म् । व॒रु॒ष॒य॒न्ति॒ । उ॒त । अ॒व॒रु॒षि॒ष्य॒न् । व॒रु॒ष॒ति॒ । ए॒व । सृ॒ज ।
 वृ॒ष्टि॑म् । दि॒वः । ए॒ति॒ । अ॒द्भिरि॒त्य॑त् - भिः । स॒मु॒द्रम् । पृ॒ण॒ । इति॑ । आ॒ह॒ । इ॒माः ।
 च॒ । ए॒व । अ॒मूः । च॒ । अ॒पः । स॒मि॒ति॒ । अ॒र्द्ध॒य॒ति॒ । अथो॑ इति॑ । आ॒भिः । ए॒व ।
 अ॒मूः । अ॒च्छ॑ । ए॒ति॒ । अ॒ब्जा इ॒त्य॑प् - जाः । अ॒सि॒ । प्र॒थ॒म॒जा इति॑ प्रथम॑ - जाः । ब॒ल॑म्
 । अ॒सि॒ । स॒मु॒द्रि॒य॑म् । इति॑ । आ॒ह॒ । य॒था॒य॒जु॒रिति॑ यथा॑ - य॒जुः । ए॒व । ए॒तत् । उ॒दि॒ति॒
 । न॒भ॒य॒ । पृ॒थि॒वी॒म् । इति॑ । व॒रु॒षा॒ह्वा॒मिति॑ व॒रु॒ष - ह्वा॒म् । जु॒हो॒ति॒ । ए॒षा । वै ( ) ।
 ओष॑धीनाम् । वृ॒ष्टि॒व॒नि॒रिति॑ वृ॒ष्टि - व॒निः । तया॑ । ए॒व । वृ॒ष्टि॑म् । ए॒ति॒ । च्या॒व॒य॒ति॒ । ये ।
 दे॒वाः । दि॒विभा॑गा इति॑ दि॒वि - भा॑गाः । इति॑ । कृ॒ष्णा॒जि॒नमि॒ति॒ कृ॒ष्ण - अ॒जि॒नम् । अ॒वे॒ति॒
 । धू॒नो॒ति॒ । इ॒मे । ए॒व । अ॒स्मै । लो॒काः । प्री॒ताः । अ॒भी॒ष्टा इ॒त्य॑भि - इ॒ष्टाः । भ॒व॒न्ति॒ ॥ 29

(अ॒स्मै - धा॒वति॒ ता - वा - एक॑विंशतिश्च) (A10)

TS 2.4.11.1

सर्वा॑णि । छन्दा॑सि । ए॒तस्या॑म् । इष्ट्या॑म् । अ॒नूच्या॑नीत्यनु - उ॒च्यानि॑ । इति॑ । आ॒हुः । त्रि॒ष्टुभः॑ । वै । ए॒तत् । वी॒र्य॑म् । यत् । क॒कुत् । उ॒ष्णिहा॑ । जग॑त्यै । यत् । उ॒ष्णिह॑क॒कुभा॑वित्यु॒ष्णिह॑ - क॒कुभौ॑ । अ॒न्वाहे॑त्यनु - आ॒ह । तेन॑ । ए॒व । सर्वा॑णि । छन्दा॑सि । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । गा॒यत्री॑ । वै । ए॒षा । यत् । उ॒ष्णिहा॑ । या॒नि । च॒त्वारि॑ । अधी॑ति । अ॒क्षरा॑णि । चतु॑ष्पाद॒ इति॑ चतुः - पा॒दः । ए॒व । ते । प॒शवः॑ । यथा॑ । पु॒रोडा॑शै । पु॒रोडा॑शः । अधी॑ति । ए॒वम् । ए॒व । तत् । यत् । ऋ॒चि । अधी॑ति । अ॒क्षरा॑णि । यत् । जग॑त्या । 30

TS 2.4.11.2

परि॑द॒द्ध्यादि॑ति परि॑द॒द्ध्यात् । अन्त॑म् । य॒ज्ञम् । ग॒मये॑त् । त्रि॒ष्टुभा॑ । परी॑ति । दु॒धाति॑ । इन्द्रि॑यम् । वै । वी॒र्य॑म् । त्रि॒ष्टुक् । इन्द्रि॑ये । ए॒व । वी॒र्य॑म् । य॒ज्ञम् । प्रती॑ति । स्था॒पय॑ति । न । अन्त॑म् । ग॒मय॑ति । अ॒ग्रे । त्री॑ । ते । वा॒जिना॑ । त्री॑ । सु॒धस्थे॑ति सु॒ध - स्था॑ । इति॑ । त्रि॒वत्ये॑ति त्रि - व॒त्या । परी॑ति । दु॒धाति॑ । स॒रूप॑त्वायेति॑ स॒रूप - त्वाय॑म् । सर्वः॑ । वै । ए॒षः । य॒ज्ञः । यत् । त्रै॒धात॑वीर्यम् । का॒माय॑ कामा॒येति॑ का॒माय॑ - का॒माय॑ । प्रेति॑ । यु॒ज्यते॑ । सर्वे॑भ्यः । हि । का॒मेभ्यः॑ । य॒ज्ञः । प्र॒युज्य॑त॒ इति॑ प्र - यु॒ज्यते॑ । त्रै॒धात॑वीर्येन । य॒जेत॑ । अ॒भिच॑र॒न्नित्या॑भि - च॒रन् । सर्वः॑ । वै । 31(50) 31

TS 2.4.11.3

ए॒षः । य॒ज्ञः । यत् । त्रै॒धात॑वीर्यम् । सर्वे॑ण । ए॒व । ए॒नम् । य॒ज्ञेन॑ । अ॒भीति॑ । च॒रति॑ । स्तृ॒णुते॑ । ए॒व । ए॒नम् । ए॒तया॑ । ए॒व । य॒जेत॑ । अ॒भिच॑र्यमाण॒ इत्या॑भि॒चर्य॑माणः । सर्वः॑ । वै । ए॒षः । य॒ज्ञः । यत् । त्रै॒धात॑वीर्यम् । सर्वे॑ण । ए॒व । य॒ज्ञेन॑ । य॒जेते॑ । न । ए॒नम्

। अ॒भिच॒रन्ति॒त्यंभि॑ - च॒रन् । स्तृ॒णु॒ते । ए॒तया॑ । ए॒व । य॒जे॒त । स॒हस्रे॑ण । य॒क्ष्य॒माणः॑ ।
प्रजा॑तमि॒ति प्र - जा॒तम् । ए॒व । ए॒नत् । द॒दा॒ति । ए॒तया॑ । ए॒व । य॒जे॒त । स॒हस्रे॑ण । ई॒जानः॑
। अ॒न्तम् । वै । ए॒षः । प॒शूनाम् । ग॒च्छ॒ति । 32

TS 2.4.11.4

यः । स॒हस्रे॑ण । य॒ज॒ते । प्र॒जाप॑तिरि॒ति प्र॒जा - प॒तिः । ख॒लु । वै । प॒शून् । अ॒सृ॒ज॒त । तान्
। त्रै॒धा॒त॒वी॒येन॑ । ए॒व । अ॒सृ॒ज॒त । यः । ए॒वम् । वि॒द्वान् । त्रै॒धा॒त॒वी॒येन॑ । प॒शुका॑म् इति॑ प॒शु
- का॒म् । य॒ज॒ते । यस्मा॑त् । ए॒व । यो॒नेः । प्र॒जाप॑तिरि॒ति प्र॒जा-प॒तिः । प॒शून् । अ॒सृ॒ज॒त
। तस्मा॑त् । ए॒व । ए॒नान् । सृ॒ज॒ते । उ॒पेति॑ । ए॒नम् । उ॒त्तर॑मित्यु॒त् - त॒रम् । स॒हस्रे॑म् ।
न॒म॒ति । दे॒वता॑भ्यः । वै । ए॒षः । ए॒ति । वृ॒श्च॒य॒ते । यः । य॒क्ष्ये । इति॑ । उ॒त्त्वा । न ।
य॒ज॒ते । त्रै॒धा॒त॒वी॒येन॑ । य॒जे॒त । सर्वः॑ । वै । ए॒षः । य॒ज्ञः । 33

TS 2.4.11.5

यत् । त्रै॒धा॒त॒वी॒यम् । सर्वे॑ण । ए॒व । य॒ज्ञेन॑ । य॒ज॒ते । न । दे॒वता॑भ्यः । ए॒ति । वृ॒श्च॒य॒ते
। द्वा॒द॒श॒क॒पा॒ल इति॑ द्वा॒द॒श-क॒पा॒लः । पु॒रो॒डा॒शः । भ॒व॒ति । ते । त्रयः॑ । च॒तु॒ष्क॒पा॒ला इति॑
च॒तुः-क॒पा॒लाः । त्रि॒ष्व॒मृ॒द्ध॒त्वा॒येति॑ त्रि॒ष्व॒मृ॒द्ध - त्वा॒य । त्रयः॑ । पु॒रो॒डा॒शाः । भ॒व॒न्ति । त्रयः॑
। इ॒मे । लो॒काः । ए॒षाम् । लो॒काना॑म् । आ॒स्यै । उ॒त्तर॑ उ॒त्तर॑ इत्यु॒त्तरः - उ॒त्तरः॑ । ज्या॒यान्
। भ॒व॒ति । ए॒वम् । इ॒व । हि । इ॒मे । लो॒काः । य॒व॒म॒य॒ इति॑ य॒व - म॒यः । म॒द्ध्यै । ए॒तत्
। वै । अ॒न्तरि॑क्षस्य । रू॒पम् । स॒मृ॒द्ध्या इति॑ सं - ऋ॒द्ध्यै । सर्वे॑षाम् । अ॒भिग॑म॒य॒न्ति॒त्यंभि॑ -
ग॒म॒य॒न् । अ॒वेति॑ । द्य॒ति । अ॒छ॒ब॒न्द्वा॒र॒मित्य॑छ॒ब॒न्ट् - का॒रम् । हि॒र॒ण्यम् । द॒दा॒ति । तेजः॑ ।
ए॒व । 34

TS 2.4.11.6

अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । ता॒प्यम् । द॒दा॒ति । प॒शून् । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । धे॒नुम् । द॒दा॒ति ।

आशिष॑ इत्या॑ - शिषः॑ । ए॒व । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे । साम्नः॑ । वै । ए॒षः । वर्णः॑ । यत् ।
 हिर॑ण्यम् । यजु॑षाम् । ता॒र्प्यम् । उ॒क्था॒म॒दाना॒मित्यु॑क्थ - म॒दाना॑म् । धे॒नुः । ए॒तान् । ए॒व ।
 सर्वा॑न् । वर्णा॑न् । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे ॥ 35

(जग॑त्या - ऽभि॒चर॑न्थ॒ सर्वो॑ वै - ग॑च्छति - य॒ज्ञ - स्तेज॑ ए॒व - त्रि॒श॒च्च) (A11)

TS 2.4.12.1

त्वष्टा॑ । ह॒तपु॑त्र इति॑ ह॒त - पु॒त्रः । वी॒न्द्रमि॑ति॒ वि - इ॒न्द्रम् । सोम॑म् । ए॒ति । अ॒ह॒रत् ।
 तस्मि॑न् । इ॒न्द्रः । उ॒प॒ह॒वमि॑त्यु॒प-ह॒वम् । ऐ॒च्छत् । तम् । न । उ॒पेति॑ । अ॒ह॒यत् । पु॒त्रम् ।
 मे । अ॒व॒धीः । इति॑ । सः । य॒ज्ञ॒वे॒शस॑मि॒ति य॒ज्ञ - वे॒शस॑म् । कृ॒त्वा । प्रा॒सहे॑ति॒ प्र -
 सहा॑ । सोम॑म् । अ॒पि॒बत् । तस्य॑ । यत् । अ॒त्य॒शि॒ष्य॒तेत्य॑ति - अ॒शि॒ष्यत् । तत् । त्वष्टा॑ ।
 आ॒ह॒व॒नीय॑मित्या॑ - ह॒व॒नीय॑म् । उ॒प । प्रेति॑ । अ॒व॒र्त॒यत् । स्वाहा॑ । इ॒न्द्र॑श॒त्रुरि॑ती॒न्द्र - श॒त्रुः ।
 वर्द्ध॑स्व । इति॑ । सः । याव॑त् । ऊ॒र्द्धः । प॒रा॒वि॒द्व्य॒तीति॑ प॒रा - वि॒द्व्य॑ति । ताव॑ति । स्व॒यम् ।
 ए॒व । वी॒ति । अ॒र॒म॒त् । यदि॑ । वा । ताव॑त् । प्र॒व॒णमि॑ति॒ प्र - व॒नम् । 36

TS 2.4.12.2

आसी॑त् । यदि॑ । वा । ताव॑त् । अधी॑ति॒ । अ॒ग्नेः । आसी॑त् । सः । स॒ंभ॒व॒न्नि॑ति॒ सं - भ॒वन् ।
 अ॒ग्नी॒षोमा॑वित्य॒ग्नी - सोमौ॑ । अ॒भि । स॒मि॒ति । अ॒भ॒वत् । सः । इ॒षुमा॑त्रमि॒षुमा॑त्रमि॒तीषुमा॑त्रं
 - इ॒षुमा॑त्रम् । वि॒ष्वड् । अ॒व॒र्द्ध॑त् । सः । इ॒मान् । लो॒कान् । अ॒वृ॒णोत् । यत् । इ॒मान् ।
 लो॒कान् । अ॒वृ॒णोत् । तत् । वृ॒त्रस्य॑ । वृ॒त्रत्व॑मि॒ति वृ॒त्र - त्वम् । तस्मा॑त् । इ॒न्द्रः । अ॒बि॒भेत् ।
 अपी॑ति॒ । त्वष्टा॑ । तस्मै॑ । त्वष्टा॑ । व॒ज्रम् । अ॒सि॒ञ्च॒त् । तपः॑ । वै । सः । व॒ज्रः ।
 आसी॑त् । तम् । उ॒द्य॑न्तुमि॒त्युत् - य॒न्तुम् । न । अ॒श॒क्रोत् । अथ॑ । वै । त॒र्हि । वि॒ष्णुः । 37

TS 2.4.12.3

अ॒न्या । दे॒वता॑ । आ॒सीत् । सः । अ॒ब्रवी॑त् । वि॒ष्णो॑ । ए॒ति॑ । इ॒हि । इ॒दम् । ए॒ति॑ ।
 ह॒रि॒ष्या॒वः । येन॑ । अ॒यम् । इ॒दम् । इ॒ति॑ । सः । वि॒ष्णुः॑ । त्रे॒धा । आ॒त्मान॑म् । वि
 । नी॒ति॑ । अ॒धत्त॑ । पृ॒थि॒व्याम् । तृ॒तीयम् । अ॒न्तरि॑क्षे । तृ॒तीयम् । दि॒वि । तृ॒तीयम् ।
 अ॒भि॒प॒र्या॒व॒र्ता॒दित्य॑भि - प॒र्या॒व॒र्तात् । हि । अ॒भि॒भेत् । यत् । पृ॒थि॒व्याम् । तृ॒तीयम् । आ॒सीत्
 । तेन॑ । इन्द्रः॑ । व॒ज्रम् । उ॒दि॒ति॑ । अ॒य॒च्छत् । वि॒ष्ण्व॑नु॒स्थित॑ इति वि॒ष्णु - अ॒नु॒स्थि॒तः ।
 सः । अ॒ब्रवी॑त् । मा । मे । प्रे॒ति॑ । हाः । अ॒स्ति॑ । वै । इ॒दम् । 38

TS 2.4.12.4

मयि॑ । वी॒र्य॑म् । तत् । ते । प्रे॒ति॑ । दा॒स्यामि॑ । इति॑ । तत् । अ॒स्मै । प्रे॒ति॑ । अ॒य॒च्छत्
 । तत् । प्र॒तीति॑ । अ॒गृ॒ह्णात् । अधाः॑ । मा । इति॑ । तत् । वि॒ष्णवे॑ । अ॒ति॑ । प्रे॒ति॑ ।
 अ॒य॒च्छत् । तत् । वि॒ष्णुः॑ । प्र॒तीति॑ । अ॒गृ॒ह्णात् । अ॒स्मासु॑ । इन्द्रः॑ । इ॒न्द्रि॒यम् । दु॒धातु॑ ।
 इति॑ । यत् । अ॒न्तरि॑क्षे । तृ॒तीयम् । आ॒सीत् । तेन॑ । इन्द्रः॑ । व॒ज्रम् । उ॒दि॒ति॑ । अ॒य॒च्छत्
 । वि॒ष्ण्व॑नु॒स्थित॑ इति वि॒ष्णु - अ॒नु॒स्थि॒तः । सः । अ॒ब्रवी॑त् । मा । मे । प्रे॒ति॑ । हाः ।
 अ॒स्ति॑ । वै । इ॒दम् । 39

TS 2.4.12.5

मयि॑ । वी॒र्य॑म् । तत् । ते । प्रे॒ति॑ । दा॒स्यामि॑ । इति॑ । तत् । अ॒स्मै । प्रे॒ति॑ । अ॒य॒च्छत्
 । तत् । प्र॒तीति॑ । अ॒गृ॒ह्णात् । द्विः । मा । अधाः॑ । इति॑ । तत् । वि॒ष्णवे॑ । अ॒ति॑ । प्रे॒ति॑
 । अ॒य॒च्छत् । तत् । वि॒ष्णुः॑ । प्र॒तीति॑ । अ॒गृ॒ह्णात् । अ॒स्मासु॑ । इन्द्रः॑ । इ॒न्द्रि॒यम् । दु॒धातु॑
 । इति॑ । यत् । दि॒वि । तृ॒तीयम् । आ॒सीत् । तेन॑ । इन्द्रः॑ । व॒ज्रम् । उ॒दि॒ति॑ । अ॒य॒च्छत्
 । वि॒ष्ण्व॑नु॒स्थित॑ इति वि॒ष्णु - अ॒नु॒स्थि॒तः । सः । अ॒ब्रवी॑त् । मा । मे । प्रे॒ति॑ । हाः । येन॑
 । अ॒हम् । 40

TS 2.4.12.6

इदम् । अस्मि । तत् । ते । प्रेति । दास्यामि । इति । त्वी(3) । इति । अब्रवीत् ।
 सधांमिति सं - धाम् । तु । समिति । दुधावहै । त्वाम् । एव । प्रेति । विशानि । इति ।
 यत् । माम् । प्रविशोरिति प्र-विशेः । किम् । मा । भुञ्ज्याः । इति । अब्रवीत् । त्वाम् ।
 एव । इन्धीय । तव । भोगाय । त्वाम् । प्रेति । विशेषम् । इति । अब्रवीत् । तम् । वृत्रः
 । प्रेति । अविशत् । उदरम् । वै । वृत्रः । क्षुत् । खलु । वै । मनुष्यस्य । भ्रातृव्यः ।
 यः । 41

TS 2.4.12.7

एवम् । वेदं । हन्ति । क्षुधम् । भ्रातृव्यम् । तत् । अस्मै । प्रेति । अयच्छत् । तत्
 । प्रतीति । अगृह्णात् । त्रिः । मा । अधाः । इति । तत् । विष्णवे । अति । प्रेति ।
 अयच्छत् । तत् । विष्णुः । प्रतीति । अगृह्णात् । अस्मासु । इन्द्रः । इन्द्रियम् । दुधातु ।
 इति । यत् । त्रिः । प्रेति । अयच्छत् । त्रिः । प्रत्यगृह्णादिति प्रति - अगृह्णात् । तत् ।
 त्रिधातोरिति त्रि - धातोः । त्रिधातुत्वमिति त्रिधातु - त्वम् । यत् । विष्णुः । अन्वतिष्ठतेत्यनु -
 अतिष्ठत् । विष्णवे । अति । प्रेति । अयच्छत् । तस्मात् । ऐन्द्रावैष्णवमित्यैन्द्रा - वैष्णवम्
 । हविः । भवति ( ) । यत् । वै । इदम् । किम् । च । तत् । अस्मै । तत् । प्रेति ।
 अयच्छत् । ऋचः । सामानि । यजूंषि । सहस्रम् । वै । अस्मै । तत् । प्रेति । अयच्छत्
 । तस्मात् । सहस्रदक्षिणमिति सहस्र - दक्षिणम् ॥ 42

(प्रवणं - विष्णु- वा इद- मिद - महं - यो - भव - त्येकं विशतिश्च) (A12)

TS 2.4.13.1

देवाः । वै । राजन्यात् । जायमानात् । अबिभ्युः । तम् । अन्तः । एव । सन्तम् ।
 दाम्ना । अपेति । औभन् । सः । वै । एषः । अपोब्ध इत्यप- उब्धः । जायते । यत्
 । राजन्यः । यत् । वै । एषः । अनपोब्ध इत्यनप - उब्धः । जायेत । वृत्रान् । घ्नन्

। चरेत् । यम् । कामयेत् । राजन्यम् । अनपोब्ध इत्यनप - उब्धः । जायेत् । वृत्रान् । घ्नन् । चरेत् । इति । तस्मै । एतम् । ऐन्द्राबारुहस्पत्यमित्यैन्द्रा-बारुहस्पत्यम् । चरुम् । निरिति । वपेत् । ऐन्द्रः । वै । राजन्यः । ब्रह्म । बृहस्पतिः । ब्रह्मणा । एव । एनम् ( ) । दाम्नः । अप॒ॐभ॑नादित्यप-उभ॑नात् । मुञ्चति । हिरण्मयम् । दामं । दक्षिणा । साक्षादिति स-अक्षात् । एव । एनम् । दाम्नः । अप॒ॐभ॑नादित्यप - उभ॑नात् । मुञ्चति ॥ 43

(एनं - द्वादश च) (A13)

TS 2.4.14.1

नवोनव इति नवः - नवः । भवति । जायमानः । अह्नाम् । केतुः । उषसांम् । एति । अग्रे । भागम् । देवेभ्यः । वीति । दुधाति । आयन्नित्या - यन् । प्रेति । चन्द्रमाः । तिरति । दीर्घम् । आयुः ॥ यम् । आदित्याः । अशुम् । आप्याययन्तीत्या - प्याययन्ति । यम् । अक्षितम् । अक्षितयः । पिबन्ति ॥ तेन । नः । राजा । वरुणः । बृहस्पतिः । एति । प्याययन्तु । भुवनस्य । गोपा इति गो - पाः ॥ प्राच्याम् । दिशि । त्वम् । इन्द्र । असि । राजा । उत । उदीच्याम् । वृत्रहन्ति वृत्र - हन् । वृत्रहेति वृत्र - हा । असि ॥ यत्र । यन्ति । स्रोत्याः । तत् । 44

TS 2.4.14.2

जितम् । ते । दक्षिणतः । वृषभः । एधि । हव्यः ॥ इन्द्रः । जयाति । न । परेति । जयातै । अधिराज इत्यधि - राजः । राजस्विति राज - सु । राजयाति ॥ विश्वाः । हि । भूयाः । पृतनाः । अभिष्टीः । उपसद्य इत्युप - सद्यः । नमस्यः । यथा । असत् ॥ अस्य । इत् । एव । प्रेति । रिचि । महित्वमिति महि - त्वम् । दिवः । पृथिव्याः । परीति । अन्तरिक्षात् ॥ स्वराडिति स्व - राट् । इन्द्रः । दमै । एति । विश्वगूर्त इति विश्व-गूर्तः । स्वरिः । अमन्त्रः । ववक्षे । रणाय ॥ अभीति । त्वा । शूर । नोनुमः । अदुग्धाः । इव

। धेनवः ॥ ईशानम् । 45

TS 2.4.14.3

अस्य । जगतः । सुवर्द्धशमिति सुवः - दशम् । ईशानम् । इन्द्र । तस्थुषः ॥ त्वाम् । इत् । हि । हवामहे । साता । वाजस्य । कारवः ॥ त्वाम् । वृत्रेषु । इन्द्र । सत्पतिमिति सत् - पतिम् । नरः । त्वाम् । काष्ठासु । अर्वतः ॥ यत् । द्यावः । इन्द्र । ते । शतम् । शतम् । भूमीः । उत । स्युः ॥ न । त्वा । वज्रिन् । सहस्रम् । सूर्याः । अन्विति । न । जातम् । अष्ट । रोदसी इति ॥ पिब । सोमम् । इन्द्र । मन्दतु । त्वा । यम् । ते । सुषाव । हर्यश्चेति हरि - अश्व । अद्रिः ॥ 46

TS 2.4.14.4

सोतुः । बाहुभ्यामिति बाहु - भ्याम् । सुयत इति सु - यतः । न । अर्वा ॥ रेवतीः । नः । सधमादु इति सध - मादः । इन्द्र । सन्तु । तुविवाजा इति तुवि - वाजाः ॥ क्षुमन्तः । याभिः । मदेम ॥ उदिति । अग्ने । शुचयः । तव । वीति । ज्योतिषा । उदिति । उ । त्यम् । जातवेदसमिति जात - वेदसम् । सप्त । त्वा । हरितः । रथे । वहन्ति । देव । सूर्य ॥ शोचिष्केशमिति शोचिः - केशम् । विचक्षणेति वि - चक्षुण ॥ चित्रम् । देवानाम् । उदिति । अगात् । अनीकम् । चक्षुः । मित्रस्य । वरुणस्य । अग्नेः ॥ एति । अप्राः । द्यावापृथिवी इति द्यावा - पृथिवी । अन्तरिक्षम् । सूर्यः । आत्मा । जगतः । तस्थुषः । 47

TS 2.4.14.5

च ॥ विश्वे । देवाः । ऋतावृध इत्यृत - वृधः । ऋतुभिरित्यृतुभिः । हवनश्रुत इति हवन - श्रुतः ॥ जुषन्ताम् । युज्यम् । पयः ॥ विश्वे । देवाः । शृणुत । इमम् । हवम् । मे । ये । अन्तरिक्षे । ये । उपेति । द्यवि । स्थ ॥ ये । अग्निजिह्वा इत्याग्नि - जिह्वाः । उत । वा । यजत्राः । आसद्येत्या - सद्य । अस्मिन् । बरुहिषि । मादुयद्धम् ॥ 48

(त - दीशान् - मद्रि - स्तस्थुष - स्त्रिशच्च) (A14)

praSna korvai with starting padams of 1 to 14 Anuvaakams :-

(देवा मनुष्या - देवसुरा अब्रुवन् - देवासुरास्तेषां गायत्री - प्रजापतिस्ता यत्राऽ - ग्रे गोभिः - चित्रया - मारुतं - देवा वसव्या अग्ने - मारुतमिति - देवा वसव्या देवाः शर्मण्याः - सर्वाणि - त्वष्टा हतपुत्रो - देवा वै राजन्यान् - नवोनव - श्वतुर्दश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jCAtis :-

(देवा मनुष्याः - प्रजां पशुन् - देवा वसव्याः - परिदध्यदिद- मसम्य - ष्टा चत्वारिंशत्)

first and last padam of fourth praSnam of kANDam 2 :-

(देवा मनुष्या - मादयध्वं)

॥ हरिः ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः समाप्तः ॥

2.4.1 Appendix

2.4.14.4 - उद॑ग्रे शुच॑य॒स्तव॑ > 1

उद॑ग्रे शुच॑य॒स्तव॑ शु॒क्रा भ्राज॑न्त ईर॒ते । तव॑ ज्योती॑श्च्य॒र्चयः॑ ॥

(appearing in TS-1.3.14.8)

2.4.14.4- विज्योति॑षो > 2 ,

वि ज्योति॑षा बृ॒हता भौ॑त्य॒ग्निरा॒वि वि॑श्वानि कृ॒णुते॑ महि॒त्वा ।

प्रादे॑वी मा॒याः स॑हते-दु॒रेवाः शि॑शी॒ते शृ॒ङ्गे रक्ष॑से वि॒निक्षे॑ ॥

(Appearing in TS-1.2.14.7)

2.4.14.4 - दु॒त्यं जा॒तवे॑दसः > 3

उदु॒ त्यं जा॒तवे॑दसं दे॒वं वे॑हन्ति के॒तवः॑ ।

दृ॒शे वि॑श्वा॒य॒ सूर्य॑ ॥ (आप्पेअरिन्ग् इन्- द्वा 1.4.43.1)

=====